

Uloga profesije socijalnog rada u borbi protiv siromaštva

Lovrić, Elena

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:854398>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Elena Lovrić

ULOGA PROFESIJE SOCIJALNOG RADA U BORBI
PROTIV SIROMAŠTVA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: prof.dr.sc. Olja Družić Ljubotina

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Ranjive skupine u kontekstu siromaštva	2
2.1. Djeca i mladi	3
2.2. Starije osobe	6
2.3. Beskućnici	8
3. Profesija socijalnog rada kao ključni faktor suzbijanja siromaštva.....	11
3.1. Izazovi profesije socijalnog rada u suzbijanju siromaštva.....	12
3.2. Multidisciplinarni pristup u kontekstu siromaštva.....	15
4. Zaključak	17
5. Literatura	19

Uloga profesije socijalnog rada u borbi protiv siromaštva

Sažetak :

Temeljem ovog rada predstavljena je uloga profesije socijalnog rada u borbi protiv siromaštva, koje kao rastući socijalni problem nosi i određene prepreke. Siromaštvo zahvaća različite ranjive skupine poput djece, starijih osoba, Roma, migranata, beskućnika, ovisnika i drugih. Predstavljani su ključni izazovi poput stigmatizacije, nedostatka resursa, socijalne isključenosti, neravnopravnosti te ponuđena moguća rješenja. Naglašava se važnost multidisciplinarnog pristupa u suzbijanju problema siromaštva, kao i promjene u sustavu obrazovanja socijalnih radnika, koji će poticati na inovativne ideje i osvijestiti važnost rješavanja ovog društvenog problema.

Ključne riječi: siromaštvo, socijalni radnici, multidisciplinarni pristup, ranjive skupine, stigmatizacija

The role of the social work profession in the fight against poverty

Abstract:

Based on this social exclusion, the role of the profession of social work in the fight of poverty is presented, which as a growing social problem carries certain obstacles. Poverty affects various vulnerable groups such as children, the elderly, Romi, migrants, homeless people, addicts and others. This scientific work present key challenges such as stigmatization, lack of resources, social exclusion, inequality and possible solutions of it. It emphasizes the importance of a multidisciplinary approach in combating the problem of poverty, as well as changes in the system of education of social workers, which will encourage innovative ideas and raise awareness of the importance of solving this social problem.

Key words: poverty, social workers, multidisciplinary approach, vulnerable groups, stigmatisation

Izjava o izvornosti

Ja, Elena Lovrić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Elena Lovrić

Datum: 26.09.2024.

1. Uvod

Kako bi imali osnovnu podlogu za razumijevanje problematike o kojoj će biti riječ u ovome radu, potrebno je navesti i elaborirati ključne pojmove. U svijetu današnjice siromaštvo postaje ozbiljan socijalni problem, koji sve više zahvaća društvo i ostavlja negativne posljedice na zadovoljavanje osnovnih životnih potreba i sudjelovanje pojedinca u zajednici na prihvatljiv način. S obzirom na složenost pojma, ne postoji jedinstvena definicija siromaštva kao takvoga. Brojni autori navode razne definicije kojima se obuhvaćaju različiti aspekti siromaštva te je svaka od njih točna. S jedne strane ga definiraju kao stanje u kojem pojedinac ima niska primanja u bogatim društvima, gdje je broj ljudi koji gladuje u manjini, odnosno stanje siromaštva se manjim dijelom odnosi na niske prihode, a većim dijelom na nemogućnost aktivnog sudjelovanja u zajednici u kojoj žive, što zaključno rezultira socijalnom isključenošću (Backwith, 2015). S druge strane, ukoliko se osvrnemo na laičko shvaćanje siromaštva, uvidjet ćemo izjednačavanje pojma siromaštva s lošim stambenim pitanjem, nedostatkom prihoda, odjeće, gladi, životom na ulici, nemogućnošću adekvatnog zbrinjavanja u stanju potrebe i slično (Malenica, 2011). Izazov preciznog definiranja siromaštva uvjetovan je društvenim i kulturnim kontekstom na temelju kojega se donose predodžbe. Stoga, svaka definicija siromaštva uključuje određene vrijednosne stavove, budući da se sve ljudske potrebe, uključujući one koje su čisto biološke, tumače kroz socijalnu prizmu. Prethodnu tezu jasnije se shvaća kroz sljedeću definiciju. “Određena poimanja i razumijevanja siromaštva odraz su kako širih društvenih stajališta tako i socijalnih i političkih ideologija koje definiraju siromašne na određeni način” (Šućur, 2001: 85). Uglavnom je riječ o tri temeljna oblika siromaštva, a to su apsolutno, relativno i subjektivno siromaštvo (Malenica, 2011). Apsolutno siromaštvo je stanje u kojem pojedinac ili obitelj, uz prihode koje ostvaruje, nije u mogućnosti osigurati osnovne životne potrebe. To se prvenstveno odnosi na potrebe prehrane, odijevanja i stanovanja. Nadalje, relativno siromaštvo određeno je društvenim standardom pojedine zajednice koji je u tom trenutku poželjan.

Odnosi se na primarne potrebe, ali i one obrazovne, zdravstvene, kulturne i druge. Prema tome, sve što se nalazi ispod društveno postavljenog standarda, ulazi u određeni spektar siromaštva. Zaključno, subjektivno siromaštvo odnosi se na procjenu pojedinca ili obitelji o vlastitome socijalnom položaju. Glavni nedostatak takvog shvaćanja siromaštva je, kako i sam naziv navodi, subjektivnost, pri čemu mišljenje korisnika o tome kako žive ne mora uistinu predstavljati njihov socijalni položaj. Govoreći o siromaštvu kao socijalnom problemu, nezaobilazno je spomenuti i ključne faktore rješavanja tog istog problema. Među njima je profesija socijalnog rada, koja kao profesija počiva na rješavanju socijalnih problema korisnika i stvaranju boljeg životnog okruženja pojedinca. Unatoč tome što je profesija socijalnog rada jedna od ključnih faktora osnaživanja ljudi i suzbijanju siromaštva, količina znanja o tom socijalnom problemu, pažnje koja mu se posvećuje, a na koncu i djelovanje koje je usmjereno ka rješavanju istoga, manja je od očekivanoga (Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Sukladno tome, ovim radom će se istaknuti uloga socijalnog rada, ranjive skupine koje su obuhvaćene problemom, određeni multidisciplinarni pristup u borbi protiv siromaštva te izazove i prepreke s kojima se socijalni radnici kao krucijalni faktori u sprječavanju širenja siromaštva susreću.

2. Ranjive skupine u kontekstu siromaštva

Ranjive skupine obuhvaćaju populaciju koja je izložena povećanom riziku socijalne isključenosti, marginalizacije, ili nepristupačnosti ključnih resursa i usluga. To su skupine koje imaju ograničen pristup obrazovanju, zdravstvu, hrani, odjeći, zaposlenju, stanovanju i drugim osnovnim potrebama, zbog čijeg je nedostatka kvaliteta njihova života upitna. Ranjive skupine koje se mogu naći u stanju siromaštva su djeca i mladi, starije osobe, Romi i druge etničke manjine, beskućnici, osobe s invaliditetom, migranti i izbjeglice, žrtve nasilja, ovisnici i svi oni koji zbog različitih životnih okolnosti ne mogu zadovoljiti prethodno navedene

životne potrebe. U nastavku ćemo se osvrnuti na neke od navedenih skupina i vidjeti kakva je uloga profesije socijalnog rada u kontekstu njihovih života.

2.1. Djeca i mladi

Unatoč napretku čovječanstva u različitim aspektima, pa tako i onim društvenim, siromaštvo je na neki način oduvijek ukorijenjeno u živote ljudi. Govoreći o siromaštvu djece i mladih, situacija je zabrinjavajuća. Podaci navode kako otprilike 356 milijuna djece živi u ekstremnom siromaštvu, što podrazumijeva da dnevno na raspolaganju imaju samo 1,90 dolara (UNICEF, prema Dragičević i Družić Ljubotina, 2022). Djeca dolaze na svijet s osnovnim slobodama i pravima svojstvenih svim ljudskim bićima. Međutim, zbog njihove fizičke i emocionalne nezrelosti, postoji potreba za naglašavanjem posebnih prava djeteta na zaštitu (UNICEF [Microsoft Word - Konvencija- hrv.doc \(unicef.hr\)](#) , pristup 12. srpnja 2023.) Brojne su negativne posljedice koje se javljaju uslijed siromaštva djece, a ono što se posebno ističe je negativan utjecaj na daljnji razvoj djeteta. Naime, uvjeti u kojima dijete odrasta, kao i rana iskustva koja stječu imaju značajan utjecaj na njegovo buduće obrazovanje, psihosocijalni razvoj, zdravlje, socijalnu inteligenciju te o tome uvelike ovisi njihovo blagostanje (Blanden i Gregg, 2004). Djeca su najranjivija skupina upravo zbog svoje dobi i ovisnosti o odraslima te je legitimno zaključiti kako će i posljedice koje nastaju uslijed siromaštva u najranijoj dobi, ostaviti znatno negativniji i dugotrajniji utjecaj na djecu nego li na odrasle (Notten i Roelen, 2011, prema Ledić 2018). Imajući u vidu što je prethodno rečeno, može se istaknuti nekoliko ključnih aspekata u kontekstu siromaštva djece. Prvenstveno treba imati u vidu zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Većina djece koja žive u siromaštvu nemaju adekvatnu prehranu, pristup higijeni i čistoj vodi, odjeći, kao ni prikladnom mjestu stanovanja, što znatno utječe na psihički i fizički razvoj djeteta, zdravlje i školovanje. Nastavno na prethodnu tezu, siromaštvo može negativno utjecati i na pristup obrazovanju, budući da zbog nedostatka materijalnih resursa nemaju mogućnost školovanja te je samim time djeci otežano razvijanje vještina potrebnih za daljnji život. Nadalje, iz istih razloga

je otežan pristup zdravstvenim uslugama, što može rezultirati lošim zdravstvenim stanjem. Socijalna isključenost je također jedna od glavnih negativnih učinaka siromaštva djece i mladih, čime prvenstveno narušava njihovo samopouzdanje te pripadnost zajednici. Uzevši u obzir navedene učinke, djeca koja odrastaju u siromaštvu, su samim time podložnija i većem riziku od siromaštva u odrasloj dobi (Družić Ljubotina, O. (2023). *Siromaštvo djece u Hrvatskoj*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 12.srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Siromaštvo i socijalni rad \(srce.hr\)](https://www.merlin.hr/kolegij/siromaštvo-i-socijalni-rad)). Uloga profesije socijalnog rada u siromaštvu djece je pružanje podrške, zaštite i intervencija kako bi se ublažile posljedice siromaštva i osigurala dobrobit djece. Socijalni radnici identificiraju dječje potrebe, pružaju resurse za osnovne potrebe, promiču pristup obrazovanju i zdravstvenoj skrbi te rade na stvaranju inkluzivnijeg okruženja. Cilj je osnažiti djecu i njihove obitelji te omogućiti odrastanje u stabilnom i poticajnom okruženju koje će potaknuti njihov razvoj i šanse za budućnost. Ističe se nekoliko glavnih prepreka u rješavanju problema siromaštva među kojima je neprikladnost sustava socijalne skrbi, nejasna uloga obrazovanja, nesustavnost i nepovezanost politika i programa te programi i usluge organizacija civilnog društva (Ajduković, Matančević i Rimac, 2017). Ono što će biti u fokusu u nastavku teksta je upravo neprikladnost sustava socijalne skrbi. Kao glavna slabost sustava socijalne skrbi u okviru smanjenja siromaštva djece ističe se nedostatak financijskih sredstava, što se u konačnici loše odražava i na novčane naknade kojima se nastoji iskorijeniti siromaštvo djece. U tom kontekstu, naglašava se potreba oprezne i promišljene upotrebe takvih ograničenih financijskih resursa, upravo zbog mogućnosti izostanka pomoći onima kojima je to najpotrebnije. Uz to, kao veliki problem naglašava se i dugo vrijeme čekanja na novčane naknade, kao i nedostatak terenskih posjeta korisnicima (Ajduković, Matančević i Rimac, 2017). Kao veliki faktor u prevenciji i smanjenju siromaštva, socijalnim radnicima treba dati prostor da obavljaju socijalni rad, odnosno ono što uistinu i je srž njihova zanimanja. Današnji Zavodi za socijalni rad su preopterećeni administracijom, zbog koje često nisu u mogućnosti otići na teren i procijeniti situaciju na temelju onoga što vide, ne oslanjajući se samo na telefonske pozive. Rasterećivanjem Zavoda za socijalnu skrb u kontekstu administracije, stvorio bi se prostor za aktivno djelovanje

socijalnih radnika i na koncu pravednije raspodjele sredstava kojima raspolažu. Time bi se izbjegle situacije u kojima bi socijalni radnici radili propuste kojima se ugrožava život djece i mladih, kao najosjetljivijim članovima društva (Konkretan slučaj u kojem je socijalna radnica napravila propust, zbog čega je djevojčica u starosti od dvije godine zadobila teške fizičke ozljede od strane vlastite majke, što je završilo tragično za djevojčicu. Novi List. *Nadzor potvrdio: Za smrt male Nikoll koju je ubila vlastita majka odgovoran je Centar za socijalnu skrb.* (mrežna stranica Novog Lista). Posjećeno 12. srpnja 2023. na mrežnoj stranici: [Nadzor potvrdio: Za smrt male Nikoll koju je ubila vlastita majka odgovoran je Centar za socijalnu skrb - Novi list](#)). Također, na taj način bi im se otvorile prilike za prethodno spomenuti problem obrazovanja, primjerene zdravstvene zaštite kao i onaj dio vezan uz zadovoljenje primarnih potreba poput odjeće i hrane. Osim toga, izvori navode kako se većina mladih koji se nađu u stanju siromaštva, oslanjaju na članove obitelji i poznanike, pri čemu se ističe nepravovremeno i neadekvatno djelovanje stručnjaka (Kletečki Radović, M., Vejmelka, L. i Družić Ljubotina, O. *Učinak siromaštva na dobrobit i kvalitetu života obitelji iz perspektive djece.* Ljetopis socijalnog rada, Zagreb, 2017., str. 199-242.). Unatoč tome što je velik broj onih koji su maloljetni, naglašava se važnost mišljenja korisnika u kontekstu siromaštva djece i mladih, upravo zbog slabo naglašene nužnosti djelovanja u smjeru rješavanja ovog rastućeg problema.

Ono što se nameće kao glavno pitanje je zašto socijalni radnici, svjesni nedostatka resursa, kapaciteta, radne snage i vremena, ne djeluju u smjeru promjene? Govoreći modernim žargonom, socijalne radnike je potrebno ažurirati. Djelomično je sustav socijalne skrbi, kao i javnost, nedovoljno senzibiliziran i educiran kada je riječ o siromaštvu djece. Uzevši u obzir važnost i nužnost dobrobiti djece, potrebno je mlade socijalne radnike poticati na pozitivne društvene promjene kojima će i ova ranjiva skupina biti obuhvaćena. U tom smislu, socijalni radnici su oni koji pružaju oslonac, potrebnu podršku, pomoć i usluge, kojima se život još nerazvijenih mladih života, ili onih koji su se tek počeli razvijati, treba svojevremeno izgraditi.

2.2. Starije osobe

Starije osobe često se ubrajaju među ranjive skupine koje su u povećanom riziku od siromaštva zbog različitih čimbenika poput fiksnih prihoda, zdravstvenih troškova i socijalne izolacije. Upravo zbog toga, profesija socijalnog rada ima ključnu ulogu u podršci i zaštiti ovih osoba. Socijalni radnici igraju važnu ulogu u prepoznavanju potreba starijih osoba koje se suočavaju s financijskim izazovima te pružaju podršku u pristupu socijalnim programima i uslugama. Oni pomažu starijim osobama u razumijevanju njihovih prava, pomažu u apliciranju za adekvatne mirovine i socijalne naknade te savjetuju o dostupnim zdravstvenim uslugama. Siromaštvo starijih osoba velik je problem zbog promjene demografskog obrasca i činjenice da starije osobe imaju ograničen kapacitet i sposobnost produljenog zapošljavanja, što ih uz niske mirovine dovodi do rizika od siromaštva (Mohd, Saidatulakmal; Senadjki, Abdelhak; Mansor, Norma (2016). *Trend of Poverty among Elderly: Evidence from Household Income Surveys. Journal of Poverty*, (), 1–19.). Podaci ukazuju na povećanu učestalost siromaštva upravo kod starijih osoba čija su primanja niska. Također, siromaštvo starijih osoba visoko je zastupljeno među ženama kućanicama starije životne dobi, ruralnim područjima, starijim osobama slabijeg obrazovanja, samcima, nezaposlenima i u državama čija je glavna gospodarska djelatnost poljoprivreda (Ibid.). Povećanjem životne dobi, gotovo svaka osoba se nađe u stanju potrebe. Bilo da se radi o financijskoj pomoći ili onome što pretežito prevladava, a to je pomoć bližnjih u kontekstu zdravlja. Socijalna podrška u starijoj životnoj dobi je od velike važnosti. Prvenstveno zbog pomoći oko obavljanja svakodnevnih životnih aktivnosti i nužnih životnih potreba, ali i zbog osjećaja pripadnosti, sigurnosti i vrijednosti. Uloga socijalnih radnika se nazire upravo u prevenciji socijalne izolacije starijih osoba. Aktivno rade na promicanju socijalne uključenosti organiziranjem zajedničkih aktivnosti, podrške u pronalaženju volonterskih mogućnosti i poticanju obitelji i zajednice da se brinu o starijima. Zbog nemogućnosti samostalnog ostvarivanja prihoda, koji je najvećim dijelom uzrok siromaštva starijih osoba, javlja se depresivnost kao najčešći problem

mentalnog zdravlja (Ajduković i sur., 2013). Prema navedenome, kao ključni uzrok siromaštva starijih osoba su prihodi, bilo da se radi o niskim mirovinama, ekonomskom nasilju (Ekonomsko nasilje je oblik nasilja koje se sve više javlja u svijetu današnjice, a zbog kojega su starije osobe u riziku od siromaštva. Ekonomsko nasilje odnosi se na zloupotrebu prihoda ili sredstava starije osobe, oštećenje ili uništenje osobne imovine, onemogućavanje korištenja osobne imovine ili prihoda koje je starija osoba stekla osobnim radom, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost i slično. Rusac, S. (2023). *Financijsko/Ekonomsko nasilje u starijoj dobi*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 13. srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Zlostavljanje i zanemarivanje starijih osoba \(srce.hr\)](#)) ili nemogućnosti stjecanja istih radi smanjenja funkcionalnih sposobnosti. Problem nedovoljnih prihoda za sobom vuče i brojne mentalne teškoće poput depresivnosti te često rezultira socijalnom isključenošću, zbog čega je uloga socijalnih radnika od velike važnosti. Profesija socijalnog rada također zagovara za bolje politike i programe usmjerene na starije osobe kako bi se stvorili povoljniji uvjeti za njihovu dobrobit i kvalitetan život. Kroz edukaciju i svijest, socijalni radnici također doprinose promjeni stigmatizirajućih percepcija o starijim osobama i potiču poštovanje i uvažavanje njihovih potreba u društvu (STRATEGIJA BORBE PROTIV SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ (2014. - 2020.). Posjećeno 13. srpnja 2023., na mrežnoj stranici: [Nacrt - radno \(gov.hr\)](#)). Uloga Zavoda za socijalni rad se očituje i u poticanju usluga kojima smanjuju izdaci koje starije osobe moraju davati zbog primjerice održavanja, doplatak za tuđu pomoć i njegu, kojima se osigurava zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Prema podacima, samo 5,5% korisnika starije životne dobi, od ukupne populacije starijih osoba, koristi navedeni doplatak za tuđu pomoć i njegu (Ibid.). Sukladno tome, socijalni radnici su ključni faktori u suzbijanju siromaštva starijih osoba jer se pružanjem socijalnih usluga mogu bitno olakšati njihovi troškovi, nadomjestiti socijalna podrška koja nedostaje i time smanjiti rizik od siromaštva. U konačnici, uloga profesije socijalnog rada u podršci starijim osobama je od vitalnog značaja za osiguranje da ova ranjiva skupina dobije potrebnu pažnju, brigu i podršku kako bi mogla uživati u dostojanstvenoj starosti bez siromaštva i socijalne isključenosti.

2.3. Beskućnici

Beskućnici su izrazito ranjiva skupina ljudi koja se suočava s nizom izazova i teškoća u svakodnevnom životu. Beskućništvo može biti uzrokovano različitim faktorima, kao što su ekonomska nesigurnost, gubitak posla, obiteljski problemi, mentalni poremećaji, ovisnosti ili neadekvatno stanovanje. Beskućnici su ranjiva skupina koja se suočava s teškim izazovima i nedostatkom osnovnih životnih uvjeta. Nemaju stalno prebivalište ili siguran smještaj, što ih izlaže brojnim rizicima i posljedicama na fizičko, mentalno i emocionalno zdravlje. Glavni čimbenici koji dovode do beskućništva uključuju gubitak posla, siromaštvo, zloupotrebu tvari, obiteljske konflikte, psihičke i tjelesne bolesti te nedostatak socijalne podrške. Beskućništvo je često povezano s osjećajem izolacije, stigme i osjećajem bespomoćnosti. Također, suočavaju s neadekvatnim pristupom osnovnim potrebama, kao što su hrana, higijenski proizvodi, odjeća i zdravstvena skrb te često nemaju pristup obrazovanju, zaposlenju i drugim prilikama koje bi im omogućile izlazak iz začaranog kruga beskućništva. Kako bi predodžba beskućništva, kao sve učestalijeg socijalnog problema bila jasnija, potrebno je iznijeti ključne stvari zbog kojih je beskućništvo još kompleksniji problem. Prvi i možda najveći problem leži u samoj definiciji. Naime, sama definicija beskućništva, kojom ta ranjiva skupina postaje dio Zakon o socijalnoj skrbi je poprilično ograničavajuća, a evo što se pod time misli. „Beskućnik je osoba koja nema mjesto stanovanja niti sredstva kojima bi mogla podmiriti troškove stanovanja, a smještena je ili koristi uslugu organiziranog stanovanja u prihvatilištu ili prenoćištu ili boravi na javnim ili drugim mjestima koja nisu namijenjena za stanovanje.“ (Zakon o socijalnoj skrbi (2023). Posjećeno 13. srpnja 2023., na mrežnoj stranici: [Zakon o socijalnoj skrbi - Zakon.hr](https://zakon.hr/Zakon_o_socijalnoj_skrbi)). Nekoliko je slabosti ovakve definicije beskućništva. S jedne strane beskućnici kao ranjiva skupina su definirani relativno kasno, tek 2011. godine, što dovodi do pitanja na koji način se godinama prije toga i je li se uopće pružala pomoć toj ranjivoj skupini. S druge strane, definicija je ograničavajuća obzirom da definira beskućnike samo na temelju mjesta stanovanja, odnosno nepostojanja adekvatnog smještaja. To je veliki nedostatak, obzirom da se takvom definicijom ne obuhvaća istinski broj

beskućnika u Hrvatskoj, već samo oni koji po njoj nemaju mjesto stanovanja, što nije jedini indikator beskućništva. Krucijalan problem je i velik broj beskućnika (više od 2000), a relativno malen broj smještajnih kapaciteta (14 prihvatilišta/prenočišta – kapacitet 450 osoba) (Družić Ljubotina, O. (2023). *Beskućništvo u Hrvatskoj*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 15. srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Siromaštvo i socijalni rad \(srce.hr\)](http://E-kolegij:Siromaštvo%20i%20socijalni%20rad%20(srce.hr))).

Nadalje, problem beskućništva nije vezan samo uz faktor okoline već je povezan i s razvojem mentalnih oboljenja. Prema podacima, najistaknutije su anksioznost i depresija te poremećaj raznih ovisnosti (Katović, 2020). Kao velik problem ističe se i to što beskućnici nemaju jednak pristup društvenim resursima, zaposlenju, prihodima, uslugama, obrazovanju, čime se kao ranjiva skupina nalaze na samom vrhu (Družić Ljubotina, Kletečki Radović i Ogresta, 2016). Ono zbog čega nastaju problemi pri pružanju usluga beskućnicima je nedostatak međusektorske suradnje, što ističu i sami stručnjaci. Gledajući teoretski dio, socijalni radnici rade na identifikaciji beskućnika, pružajući im hitnu pomoć i osiguravajući im pristup sigurnom smještaju i osnovnim potrebama. Također, oni rade na jačanju socijalnih vještina beskućnika te ih potiču i pomažu u traženju stalnog smještaja i zapošljavanju. No, problem nastaje u praksi. Da bi nastale značajnije promjene u sustavu socijalne skrbi, potrebno je poticati promjene najprije u definiranju beskućnika kao ranjive skupine. Kada bi se težilo ETHOS tipologiji definiranja beskućnika, samim time bi se veći broj korisnika kojima je potrebna pomoć ista i pružala, dok u tom smislu velik broj osoba, koje po definiciji Zakona o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske nisu beskućnici, ostaje uskraćeno za usluge koje su im potrebne i na koje imaju pravo (ETHOS tipologija beskućnika i stambene isključenosti podrazumijeva da su beskućnici osobe „bez krova nad glavom“, „bez doma“, oni koji žive u nesigurnim uvjetima stanovanja, kao i oni koji žive u neadekvatnim uvjetima stanovanja. Družić Ljubotina, O. (2023). *Beskućništvo u Hrvatskoj*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 15. srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Siromaštvo i socijalni rad \(srce.hr\)](http://E-kolegij:Siromaštvo%20i%20socijalni%20rad%20(srce.hr))). Kompleksnost problema beskućništva uzrokovana je i negativnom slikom beskućnika od strane društva (Šikić-Mićanović i sur., 2020). Tu se ponovno očituje uloga socijalnih radnika u suzbijanju stigmatizacije, što bi se moglo postići educiranjem i

senzibiliziranjem javnosti. Društvo u velikoj mjeri nije niti upoznato s problemom beskućništva te se radi o stigmi koja se ukorijenila i zbog koje se ne pridaje posebna pažnja toj ranjivoj skupini. Također, ukoliko se obrati pažnja na broj znanstvenih radova koji se rade na temu ranjive skupine beskućnika, lako se dolazi do zaključka kako je taj broj u manjini u odnosu na znanstvene radove koji se tiču nekih drugih ranjivih skupina.

U tom smislu, socijalni radnici moraju isticati probleme koje beskućništvo nosi i s time upoznati kako javnost, tako i državne vlasti i druge utjecajne aktere koji mogu svojim uslugama i sredstvima pripomoći u suzbijanju istih. Osim toga, beskućnike se često stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na druge korisnike socijalnih usluga, obzirom da im se zajamčena minimalna naknada ukida ukoliko su korisnici prihvatilišta. Postavlja se pitanje opravdanosti takvog postupanja jer je zajamčena minimalna naknada uglavnom jedini prihod koji stječu te im se ukidanjem istoga situacija dodatno otežava (Šikić-Mićanović i sur., 2020). Problemi u Zavodima za socijalni rad u kontekstu pružanja usluga beskućnicima su kao što vidimo brojni. Od nedostatka smještajnih kapaciteta kojima se osigurava osnovna životna potreba sigurnog stanovanja, do manjka socijalne podrške, problema oko prijave boravišta/prebivališta (Da bi beskućnici kao korisnici bez vlastitog doma mogli dobiti osobnu iskaznicu, potrebna je prijava njihova boravišta, odnosno prebivališta na adresu Zavoda za socijalnu skrb. Zbog velikog broja korisnika koji na taj način pokušavaju osigurati izradu osobne iskaznice i samim time prestati biti „nevidljivi“ u zajednici i sustavu socijalne skrbi, mnogi ne dobiju tu priliku iz nekoliko razloga među kojima se ističu opterećenost ili jednostavno volja socijalnih radnika. *Intervju s Danijelom Vugom, ravnateljem dnevnog doma za beskućnike „Dom Nade“*. Intervju obavljen u sklopu kolegija Socijalni rad u organiziranju zajednice, na Studijskom centru socijalnog rada, 9. studenoga 2022. godine u Zagrebu.), kao i neprimjetnog broja socijalnih radnika koji zamjećuju važnost rješavanja ovog velikog problema koji je u društvu sve učestaliji. I sami korisnici ističu (U sklopu predavanja na kolegiju Siromaštvo i socijalni rad, Mile Mrvalj, nekadašnji beskućnik i osnivač humanitarne udruge „Fajter“, držao je predavanje o beskućništvu kojeg je iskusio. U Zagrebu, svibanj 2023. godine.) kako su socijalni radnici gotovo uvijek glavni faktor u rješavanju njihove životne

situacije te jedini oslonac kojega imaju. Kroz svoj rad, socijalni radnici pridonose poboljšanju kvalitete života i osnaživanju beskućnika kako bi se prevladali izazovi beskućništva i pružila im prilika za ponovno uspostavljanje stabilnog i sigurnog života u zajednici. Važno je naglasiti da pristup beskućnicima treba biti holistički, jer se često suočavaju s raznolikim izazovima. Osim fizičke podrške, socijalni radnici pružaju emocionalnu potporu i pridonose očuvanju mentalnog zdravlja, kako bi pomogli beskućnicima u prevladavanju traumatskih iskustava i stvaranju održivijih životnih puteva.

3. Profesija socijalnog rada kao ključni faktor suzbijanja siromaštva

Socijalni rad ima ključnu ulogu u borbi protiv siromaštva, a multidisciplinarni pristup je važan dio strategija koje se koriste kako bi se učinkovito suočili s ovim kompleksnim izazovom. Socijalni radnici su stručnjaci koji pružaju podršku i pomoć pojedincima, obiteljima i zajednicama koje su suočene s različitim socijalnim problemima, uključujući i siromaštvo. Njihov cilj je poboljšati kvalitetu života i dobrobit korisnika te osigurati jednake prilike i pristup ključnim resursima. U kontekstu borbe protiv siromaštva, multidisciplinarni pristup znači suradnju socijalnih radnika s drugim profesionalcima iz različitih područja kao što su zdravstvo, obrazovanje, zapošljavanje, stambene usluge, pravo i drugi. Ova integrirana suradnja omogućuje cjelovit i sveobuhvatan pristup rješavanju problema siromaštva. U nastavku će biti izloženi aspekti koji mogu utjecati na pružanje usluga, njihova interpretacija, kao i važnost suradnje socijalnih radnika s drugim stručnjacima te izazovi s kojima se pri tome susreću.

Faktore koji utječu na pružanje usluga ranjivim skupinama koje žive u siromaštvu, možemo sagledati kroz *poverty-aware social work paradigm (PAP)* (Krumer-Nevo, 2015). Navedena paradigma prikazuje poveznicu između socijalnog rada i siromaštva kroz tri međusobno povezana aspekta. Prvi aspekt je ontološki, a odnosi se na pitanje „Što je siromaštvo?“ i „Koje su bitne karakteristike korisnika usluga?“. Dakle, odnosi se na neka opća znanja o siromaštvu kao socijalnom

problemu i korisnike koji se s njim susreću. Sljedeći je epistemološki aspekt koji se fokusira na to „*Kako ćemo upoznati i procijeniti situaciju?*“. I na kraju, aksiološki koji se odnosi na to koja se etička stajališta zauzimaju u pogledu siromaštva. Ono što se ističe ovom paradigmom je utjecaj različitih faktora na pružanje usluga u sustavu socijalne skrbi, pri čemu se prepoznaje utjecaj dva dominirajuća područja, a to su konzervativni i strukturni (Krumer- Nevo, 2015). Tako je ontološki aspekt, shvaćen kroz prizmu strukturnog područja, posljedica društvenih nejednakosti kao i nejednakosti u strukturi institucija. S druge strane konzervativno područje siromaštvo vidi kao rezultat kršenja ljudskih prava. Epistemološki se aspekt u kontekstu oba navedena područja oslanja na profesionalno znanje kao najobjektivniji način u procjeni i pružanju usluga korisnicima koji žive u siromaštvu. Konzervativna paradigma, u vidu aksiološkog aspekta, objašnjava kako osobe koje žive u siromaštvu odstupaju od društvenih i moralnih normi, dok strukturna paradigma ističe važnost etičke redistribucije u rješavanju problema siromaštva, odnosno naglašava važnost ravnopravne raspodjele dostupnih resursa među ranjivim skupinama.

3.1. Izazovi profesije socijalnog rada u suzbijanju siromaštva

Socijalni radnici suočavaju se s nizom izazova u borbi protiv siromaštva te pri pružanju podrške ranjivim skupinama. Nedostatak resursa i financiranja ograničava učinkovitost programa, dok složeni problemi siromaštva zahtijevaju holistički pristup. Stigmatizacija i predrasude često otežavaju korisnicima pristup resursima i podršci, dok dugotrajne promjene zahtijevaju kontinuiranu i održivu podršku. Sistemski čimbenici, poput društvenih nejednakosti i strukturne diskriminacije, dodatno kompliciraju rad socijalnih radnika. Pored toga, visoka razina siromaštva može rezultirati preopterećenim socijalnim radnicima, što može utjecati na kvalitetu njihove podrške. Unatoč tim izazovima, predanost i empatija socijalnih radnika igraju ključnu ulogu u unaprjeđenju života onih koji se suočavaju s teškoćama i osiguranju pravednijeg i održivijeg društva, a naknadno ćemo vidjeti na koji način to mogu postići.

Jedan od glavnih izazova je tzv. *normalizacija* siromaštva kao dijela profesije socijalnog rada, do čega dolazi upravo zbog njegove učestalosti i velikog broja korisnika koji žive u siromaštvu (Krumer-Nevo i sur., 2009, prema Družić Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Socijalni radnici na široj razini nemaju jedinstven pristup u suzbijanju siromaštva. Jedni ga ne prepoznaju kao dio svoje profesionalne odgovornosti, drugi ga smatraju neizbježnim, dok treći stavljaju siromaštvo u središte svog rada kao ključan problem koji treba rješavati (Becker i McPherson, 1988, prema Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Upravo to predstavlja glavni izazov u suzbijanju siromaštva, jer je socijalni rad kao struka sastavljen od velikog broja socijalnih radnika, među kojima nisu svi jednakog razmišljanja. Ono u čemu se pretežito cjelokupna profesija slaže je postojanje ovog rastućeg socijalnog problema i potreba njegova rješavanja, no često ne prepoznaju sebe kao bitne aktere u borbi protiv nejednakosti koja je prilično izražena u sustavu socijalne skrbi. To se uglavnom javlja kao posljedica društvenog pritiska, pri čemu socijalni radnici ne žele biti odgovorni u slučaju loše donesenih odluka i samim time negativnog utjecaja na korisnikovu budućnost (Urbanc, 2001). Takve se potencijalne nesigurnosti mogu umanjiti kroz supervizije, na kojima socijalni radnici izlažu određene prepreke u njihovu radu i na taj način smanjuju pritisak koji se postepeno stvara zbog opterećenja poslom. Nadalje, zbog manjka vremena i stručnosti, socijalni radnici nisu u mogućnosti baviti se problemom siromaštva na socijalnoj razini, što je još jedan od izazova. Brojni autori ističu kako se većina socijalnih radnika fokusira na neke „popularne“ ranjive skupine, odnosno specifična područja socijalnog rada kao što su rad s mladima, obiteljima, starijim osobama, među kojima se ne nalaze oni koji žive u siromaštvu (Krumer-Nevo, Weiss-Gal i Monnickendam, 2009, prema Ljubotina i Kletečki Radović, 2011). Sukladno tome, potrebno je osim zakonskog okvira uvesti i promjene u obrazovnom sustavu socijalnih radnika, gdje se tema siromaštva neće zanemarivati. Ključni razlog naglašavanja promjena u sustavu obrazovanja socijalnih radnika je upravo to što se radi o novim mladim radnim snagama, gdje se od početka može utjecati na njihov angažman u područjima poput zdravstva, stanovanja, obrazovanja, čime će pitanja siromaštva i socijalne isključenosti postati više, a ne manje važna (Davis i Wainwright, 2005).

Nedostatak financiranja i resursa je jedan od ključnih izazova s kojima se socijalni radnici suočavaju u kontekstu suzbijanja siromaštva. Ograničeni proračun i nedostatak adekvatnih sredstava mogu značajno utjecati na učinkovitost i kvalitetu socijalnih programa i intervencija. Socijalni radnici često rade s korisnicima koji se nalaze u teškim socioekonomskim uvjetima, a nedostatak financijskih resursa može otežati pružanje potrebne podrške. Kada je dostupnost financiranja ograničena, socijalni radnici mogu biti prisiljeni raditi s više korisnika nego što je optimalno, što može smanjiti individualiziranu pažnju i podršku koju mogu pružiti. Nedostatak financiranja također može ograničiti mogućnosti istraživanja i inovacija u socijalnom radu. Novi pristupi i strategije mogu biti ograničeni zbog nedostatka sredstava za istraživanje i implementaciju novih programa. Kako bi se učinkovito suočili s izazovima siromaštva, važno je osigurati adekvatno financiranje i resurse za socijalne programe i intervencije. To zahtijeva suradnju i zalaganje vlada, organizacija civilnog društva i zajednice kako bi se osigurala održiva podrška za one koji se suočavaju s teškoćama i stvaranje pravednijeg društva koje osigurava jednake prilike za sve. U tome se očituje važnost multidisciplinarnog pristupa (Bronstein, 2003). Kao jedan od bitnih faktora koji otežava socijalnim radnicima pružanje usluga osobama koje žive u siromaštvu je stigmatizacija društva i drugih dionika važnih za proces osnaživanja korisnika. Osobe koje žive u siromaštvu često su stigmatizirane i suočavaju se s predrasudama i negativnim stereotipima (Reutter i sur., 2009). Nažalost, ta stigmatizacija može se proširiti i na socijalne radnike koji rade s tim korisnicima. Socijalni radnici koji se bave siromaštvom često se suočavaju s izazovima pristranosti i negativnih stavova, kako unutar društva, tako i unutar institucija i sustava u kojima rade. Ovo može uključivati percepciju da su osobe u siromaštvu lijeni, neodgovorni ili da sami snose krivicu za svoju situaciju. Stigmatizacija može dovesti do poteškoća u pružanju podrške jer korisnici mogu osjećati sram i odbijanje. To može otežati socijalnim radnicima da izgrade povjerenje i uspostave produktivne odnose s korisnicima. Osim toga, stigma može utjecati i na resurse koji su dostupni korisnicima u siromaštvu (Dudley, 2000). Na primjer, društvena percepcija o stigmatiziranju može rezultirati manjom potporom i sredstvima za programe i intervencije koji su namijenjeni ranjivim skupinama.

Da bi se prevladali izazovi stigmatizacije, socijalni radnici trebaju biti osjetljivi na ovu problematiku i svjesni vlastitih predrasuda. Potrebno je educirati društvo o uzrocima i posljedicama siromaštva te promicati razumijevanje i empatiju prema onima koji se suočavaju s ovim izazovom. Osiguravanje pravednih i ravnopravnih usluga za sve korisnike, bez obzira na njihov socioekonomski status, ključno je u borbi protiv stigmatizacije i ostvarivanju pozitivnih promjena u zajednici.

3.2. Multidisciplinarni pristup u kontekstu siromaštva

Multidisciplinarni pristup omogućuje identifikaciju i analizu različitih čimbenika koji pridonose siromaštvu te omogućuje bolje razumijevanje složenih potreba korisnika. Kroz timski rad, stručnjaci mogu razviti personalizirane strategije i intervencije kako bi se riješili specifični problemi svakog pojedinca ili obitelji. Primjerice, socijalni radnici u suradnji s liječnicima mogu osigurati zdravstvenu skrb i pravovremeno liječenje, a u suradnji s obrazovnim institucijama mogu osigurati školske stipendije i resurse za djecu iz siromašnih obitelji. Također, socijalni radnici surađuju s vladinim agencijama i organizacijama civilnog društva kako bi osigurali pristup socijalnim programima i potpori za starije osobe, invalide i druge ranjive skupine. Primjerice, kada govorimo o beskućnicima postoje razne udruge koje pružaju mogućnost edukacije za osnovna znanja poput pisanja životopisa, e-maila, čime im se pomaže pri zapošljavanju (Dom Nade, dnevni dom za beskućnike, koji djeluje kao neprofitna organizacija, pružajući usluge kojima se stvara podržavajuća okolina za korisnike i usmjerava ih se prema boljoj budućnosti.). U tom smislu neprofitne organizacije, pružanjem usluga koje Zavodi za socijalnu skrb nisu u mogućnosti pružati, pripomažu u rasterećenju sustava socijalne skrbi. No, nerijetke su situacije u kojima kako beskućnici, tako i ostale ranjive skupine uvelike ovise samo o organizacijama civilnog društva, upravo zbog manjka resursa sustava socijalne skrbi i međusektorske suradnje (Bežovan, G. (2023). *Civilno društvo i kombinirana socijalna politika*. (Poer Point prezentacija). Posjećeno 20. srpnja 2023. godine na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Socijalna](#)

[politika Hrvatske \(srce.hr\)](http://srce.hr)). Upravo *Model for Interdisciplinary Collaboration* naglašava važnost suradnje sustava socijalne skrbi s drugim stručnjacima u pružanju usluga, koji se može povezati i s problemom siromaštva (Bronstein, L. R. (2003). *A Model for Interdisciplinary Collaboration. Social Work, 48(3), 297–306.*). Model se sastoji od dva dijela. Prvi se dio sastoji od pet glavnih komponenti koje su važne za uspješan odnos socijalnih radnika i drugih stručnjaka, a to su međuovisnost, fleksibilnost, inovacije, kolektivno vlasništvo i promišljanje o procesu. Drugi dio modela se sastoji od četiri utjecaja na suradnju, a to su profesionalne uloge, strukturne karakteristike, osobne karakteristike i povijest suradnje. Ono što se navedenim modelom ističe je to da socijalni radnici kao bitni čimbenici društvenih promjena u suradnji s drugim dionicima društva poput organizacija civilnih društva i raznih udruga, slijedeći navedene komponente, mogu donositi kvalitetnije, ravnopravnije i pravovremene odluke, pri čemu se obuhvaća veći broj korisnika obzirom da sav „teret“ nije na socijalnim radnicima, odnosno sustavu socijalne skrbi. Zaključno, kroz multidisciplinarni pristup, socijalni radnici i drugi stručnjaci zajedno stvaraju planove i programe koji osiguravaju da korisnici dobiju sveobuhvatnu i koordiniranu podršku. Ova suradnja povećava učinkovitost i uspješnost intervencija u borbi protiv siromaštva te pridonosi stvaranju održivih promjena i poboljšanju života onih koji su najviše ugroženi.

4. Zaključak

Uloga socijalnog rada u borbi protiv siromaštva je od vitalnog značaja za stvaranje održivog i pravednog društva. Socijalni radnici igraju ključnu ulogu u pružanju podrške najosjetljivijim skupinama društva, uključujući djecu u siromaštvu, beskućnike i starije osobe u siromaštvu. Njihova predanost, empatija i multidisciplinarni pristup ključni su za prevladavanje brojnih izazova koji su prisutni u suzbijanju siromaštva. Djeca u siromaštvu suočavaju se s teškoćama u pristupu obrazovanju, zdravstvenoj skrbi i osnovnim potrebama. Socijalni radnici pružaju podršku obiteljima kako bi se osiguralo sigurno i poticajno okruženje za razvoj djece. Kroz rani intervencijski rad, socijalni radnici imaju ključnu ulogu u prepoznavanju rizika i pružanju ranog potpornog okruženja kako bi se prevladali izazovi s kojima se djeca u siromaštvu suočavaju. Nadalje, beskućnici su jedna od najranjivijih skupina koja se bori s izazovima siromaštva. Socijalni radnici pružaju ne samo praktičnu pomoć u smještaju i osnovnim potrebama, već i emocionalnu podršku i resocijalizaciju kako bi pomogli beskućnicima u ponovnom osamostaljenju. Multidisciplinarni pristup je od suštinske važnosti u radu s beskućnicima jer integracija različitih stručnjaka osigurava sveobuhvatno rješavanje problema koji dovode do beskućništva. Također, socijalni radnici igraju ključnu ulogu u osiguravanju pristupačnih usluga i podrške za starije osobe kako bi se osigurala dostojanstvena starost. Kroz svoj rad, socijalni radnici rade na prevladavanju stigme i diskriminacije koja može biti prisutna u radu s ovom ranjivom skupinom. Međutim, socijalni radnici se suočavaju s brojnim izazovima u borbi protiv siromaštva. Nedostatak financiranja i resursa često ograničava učinkovitost njihovog rada. Također, stigmatizacija i negativni stereotipi o siromaštvu mogu otežati pružanje adekvatne podrške korisnicima koji žive u siromaštvu. Važnost multidisciplinarnog pristupa u borbi protiv siromaštva ogleda se u suradnji sa stručnjacima iz različitih područja kako bi se osiguralo cjelovito rješavanje problema. Socijalni radnici rade s drugim stručnjacima, poput zdravstvenih radnika, obrazovnih stručnjaka i pravnih savjetnika, kako bi osigurali holistički pristup podršci korisnicima. Važnost socijalnih radnika u suzbijanju

siromaštva ne može se dovoljno naglasiti. Njihova stručnost, empatija i predanost omogućuju im da budu most između ranjivih skupina i dostupnih resursa. Kroz osnaživanje korisnika i rad na smanjenju nejednakosti u društvu, socijalni radnici stvaraju pozitivne promjene i doprinose izgradnji pravednijeg i suosjećajnijeg društva u kojem svi imaju priliku ostvariti svoj potencijal i živjeti dostojanstveno.

5. Literatura

1. Ajduković, M., Ručević, S. i Majdenić, M. (2013). Odnos depresivnosti, zdravlja i funkcionalne sposobnosti korisnika domova za starije i nemoćne osobe. *Revija za socijalnu politiku*, 20 (2), 149-165.
2. Ajduković, M., Matančević, J. i Rimac, I. (2017). Siromaštvo djece iz perspektive stručnjaka: učinci i mogućnosti djelovanja. *Ljetopis socijalnog rada*, 24 (2), 277-308.
3. Backwith, D (2015). *Social work, poverty and social exclusion*. New York: Open University Press.
4. Bežovan, G. (2023). *Civilno društvo i kombinirana socijalna politika*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 20. srpnja 2023. godine na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Socijalna politika Hrvatske \(srce.hr\)](https://www.merlin.hr/kolegij/socijalna-politika-hrvatske)
5. Blanden, J. & Gregg, P. (2004). "Family Income and Educational Attainment: A Review of Approaches and Evidence for Britain". London: Centre for the Economics of Education.
6. Branica, V. i Delale, E.A. (2010). Prikaz skupa IV. Konferencija socijalnih radnika Siromaštvo, socijalna isključenost i socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada*, 17 (3), 465-469.
7. Bronstein, L. R. (2003). A Model for Interdisciplinary Collaboration. *Social Work*, 48 (3), 297-306.
8. Davis, A, & Wainwright, S. (2005). Combating Poverty and Social Exclusion: Implications for Social Work Education. *Social Work Education*, 24(3), 259–273.
9. Družić Ljubotina, O. (2023). *Siromaštvo djece u Hrvatskoj*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 12. srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Siromaštvo i socijalni rad \(srce.hr\)](https://www.merlin.hr/kolegij/siromaštvo-i-socijalni-rad)
10. Družić Ljubotina, O. (2023). *Beskućništvo u Hrvatskoj*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 15. srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Siromaštvo i socijalni rad \(srce.hr\)](https://www.merlin.hr/kolegij/siromaštvo-i-socijalni-rad)

11. Družić Ljubotina, O., Kletečki Radović, M. i Ogresta, J. (2016). *Slika podrške beskućnicima u Hrvatskoj*. Zagreb: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom Zagreb.
12. Družić Ljubotina, O. i Kletečki Radović, M. (2011). Siromaštvo i socijalni rad: koliko je siromaštvo doista “tema” socijalnog rada? *Ljetopis socijalnog rada*, 18 (1), 5-29.
13. Dragičević, T. i Družić Ljubotina, O. (2022). *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 56 (108), 102-140.
14. Dudley, J. R. (2000). Confronting Stigma within the Services System. *Social Work*, 45(5), 449–455.
15. Kletečki Radović, M., Vejmelka, L. i Družić Ljubotina, O. (2017) Učinak siromaštva na dobrobit i kvalitetu života obitelji iz perspektive djece. *Ljetopis socijalnog rada*, 24(2) 199-242.
16. Katović, I. (2020). Mentalno zdravlje beskućnika. *Psychē : Časopis studenata psihologije*, 3 (1), 46-56.
17. Krumer-Nevo, M. (2015). Poverty-Aware Social Work: A Paradigm for Social Work Practice with People in Poverty. *The British Journal of Social Work*, 46 (6), 1793–1808.
18. Malenica, Z. (2011). Siromaštvo u Hrvatskoj. *Politička misao: časopis za politologiju*, 48 (3), 65-81.
19. Mohd, S., Senadjki, A. & Mansor, N. (2016). Trend of Poverty among Elderly: Evidence from Household Income Surveys. *Journal of Poverty*, 1–19.
20. Novi list. (mrežna stranica Novog lista). Posjećeno 12. srpnja 2023. na mrežnoj stranici: [Nadzor potvrdio: Za smrt male Nikoll koju je ubila vlastita majka odgovoran je Centar za socijalnu skrb - Novi list](#)
21. Podobnik, M. i Ilijaš, A. (2020). Učinkovitost naknada opće socijalne pomoći i uloga centra za socijalnu skrb u borbi protiv siromaštva. *Ljetopis socijalnog rada*, 27 (3), 449-479.
22. Rusac, S. (2023). *Financijsko/Ekonomska nasilje u starijoj dobi*. (Power Point prezentacija). Posjećeno 13. srpnja 2023., na mrežnoj stranici Merlin: [E-kolegij: Zlostavljanje i zanemarivanje starijih osoba \(srce.hr\)](#)

23. Reutter, L. I., Stewart, M. J., Veenstra, G., Love, R., Raphael, D. & Makwarimba, E. (2009). "Who Do They Think We Are, Anyway?": Perceptions of and Responses to Poverty Stigma. *Qualitative Health Research*, 19(3), 297–311.
24. Šikić-Mićanović, L., Šakić, S. i Stelko, S. (2020). Kvaliteta usluga za beskućnike: prikaz trenutnog stanja i izazova u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 27 (3), 233-247.
25. Šućur, Z. (2001). Siromaštvo: teorije, koncepti i pokazatelji. *Revija za socijalnu politiku*, 8 (3), 341-345.
26. UNICEF [Microsoft Word - Konvencija- hrv.doc \(unicef.hr\)](#) [pristup 12. srpnja 2023.]
27. Urbanc, K. (2001). Etika i vrijednosti u socijalnom radu. *Ljetopis socijalnog rada*, 8 (2).
28. Zakon o socijalnoj skrbi (2023). Posjećeno 13. srpnja 2023., na mrežnoj stranici: [Zakon o socijalnoj skrbi - Zakon.hr](#)